

BACKGROUND REPORT

PRAGUE PRAŽSKÝ
STUDENT STUDENTSKÝ
SUMMIT

WTO

Základní informace o WTO

Autor: Markéta Ptáková, Matúš Škorík
Imprimatur: Vojtěch Bahenský, Petra Macků
Jazyková úprava: Jakub Kopřiva, Tereza Rasochová
Grafická úprava: Jan Hlaváček, Petra Macků

Model OSN

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XX. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2014

Asociace pro mezinárodní otázky
Žitná 27, 110 00 Praha 1
Tel./fax: +420 224 813 460, e-mail: summit@amo.cz
IČ: 65 99 95 33

www.amo.cz

www.studentsummit.cz

Světová obchodní organizace

Světová obchodní organizace (*World Trade Organization – WTO*) je institucí globálního rozsahu sídlící ve švýcarské Ženevě, která má za úkol vytvářet pravidla mezinárodního obchodu a také zajistit jejich dodržování. Její vznik je spjat s rokem 1994, kdy se během tzv. Uruguayského kola vyjednávání v rámci Všeobecné dohody o clech a obchodu jednotliví účastníci jednání dohodli na ustanovení mezinárodní organizace, která by dohlížela na mezinárodní obchod a na otázky s ním spojené. Fungovat začala k 1. lednu 1995.¹ V současnosti WTO sdružuje 160 členů. Jako zatím poslední k organizaci přistoupily únoru 2013 Laos, v březnu 2013 Tádžikistán a v červnu 2014 Jemen.

1. Všeobecná dohoda o clech a obchodu

Všeobecná dohoda o clech a obchodu (*General Agreement on Tariffs and Trade – GATT*) vznikla z poválečných vyjednávání o hospodářských otázkách. Sjednána byla v roce 1947 (dnes proto nese označení GATT 1947) a účinnosti nabyla 1. ledna následujícího roku. Na rozdíl od současné Světové obchodní organizace měl GATT statut mnohostranné dohody, nikoliv mezinárodní organizace, a také užší působnost – WTO se dnes kromě obchodu zbožím zabývá i obchodem službami nebo obchodními aspekty práv duševního vlastnictví.

Všeobecná dohoda fungovala na základě několika hlavních principů. Prvním byla zásada nediskriminace, známá také pod názvem **doložka nejvyšších výhod**. Ta klade důraz na to, aby se všechny výhody dohodnuté mezi dvěma zeměmi automaticky vztahovaly i na ostatní smluvní strany. Druhý a neméně důležitý princip představovala **zásada národního zacházení**, která zajišťovala stejné nakládání každého státu s výrobky domácími i zahraničními. Mezi další zásady patřila např. nutnost konzultace a pokojného urovnávání sporů. Také bylo ujednáno, že pokud se některá země rozhodne zvýšit cla nad dohodnutou úroveň, plyne jí z toho povinnost uhradit obchodním partnerům způsobenou ekonomickou újmu.²

V rámci GATT probíhala mezi jeho smluvními stranami tzv. kola vyjednávání, jejich cílem bylo snažit se o konsenzus pro rozšíření smluvního základu pravidel zakotvených v GATT. Nejúspěšnější a nevýznamnější mezi nimi bylo polovině 80. let započaté tzv. Uruguayské kolo vyjednávání (1986, Punta del Este – 1994 Marakéš). Vyjednávání v rámci Uruguayského kola mělo totiž mimo snahy čelit ochranářským tlakům, liberalizovat mezinárodní obchod a vylepšit mnohostranný mezinárodní obchodní systém (do této doby reprezentovaný právě dohodou GATT) rozšířením jeho působnosti a pravidel ještě jeden důležitý cíl – proměnit GATT, který nebyl více než mezinárodní smlouvou, v plnohodnotnou mezinárodní organizaci s mnohem širším polem působnosti.

2. Cíle, principy a činnost WTO

Úspěšná vyjednávání v rámci Uruguayského kola vyjednávání v GATT nakonec dospěla ke splnění svého cíle – proměnit GATT v plnohodnotnou mezinárodní organizaci s mnohem širším polem působnosti – v roce 1994, kdy byla v Marakéši podepsána Dohoda o zřízení Světové obchodní organizace (Dohoda o WTO), ta vstoupila v platnost 1. ledna 1995. Tato dohoda stanovila mimo jiného cíle WTO, principy jednání v rámci WTO, připojením nových mezinárodních dohod rozšířila působnost WTO od obchodu zbožím a službami až po otázky duševního vlastnictví a také udala směr činnosti nově vytvořené organizaci.

¹ Žák M. a kol. – Velká ekonomická encyklopedie, Linde, Praha, 1999

² Samuelson P. A., Nordhaus W. A. – Ekonomie, Svoboda, Praha, 1992

2.1 Cíle WTO

Primárními cíli Světové obchodní organizace je uvolňování světového trhu omezováním protekcionismu, poskytnutí místa pro obchodní jednání mezi jednotlivými členskými státy a jeho organizace nebo urovnávání obchodních sporů mezi členy. Mezi další cíle patří zvýšení životní úrovně v členských státech, dosažení plné zaměstnanosti, růst reálného důchodu a efektivní poptávky, celkové zvýšení výroby s optimálním využitím světových zdrojů a trvalý rozvoj. Těchto cílů se organizace snaží dosáhnout právě konstruktivním jednáním a vytvářením mnohostranných dohod a závazných pravidel, sledováním a analýzou národních obchodních politik členských států nebo v případě potřeby také užší spoluprací s ostatními mezinárodními organizacemi.

2.2 Principy WTO

Světová obchodní organizace funguje na základě pěti hlavních principů, některé z nichž přebírá z GATT. Prvním z nich je **zásada nediskriminace**, která uplatňuje doložku nejvyšších výhod. To znamená, že členské státy nejsou oprávněny diskriminovat či zvýhodňovat jiné státy, které jsou pro ně obchodními partnery, a také nemohou upřednostňovat cizí či naopak domácí výrobky. **Postupná tržní liberalizace** je dalším principem, jehož cílem je postupně uvolňovat trh odstraňováním veškerých tarifních i netarifních překážek obchodu. Třetí princip je založen na **transparentnosti a předvídatelnosti** a klade důraz na určitou jistotu výrazné neměnitelnosti obchodních podmínek pro obchodní partnery. V pořadí čtvrtým důležitým principem fungování WTO je **podpora konkurence**. Ta má za cíl směřovat pravidla ke spravedlivé hospodářské soutěži. Poslední ze základních principů je **rozvojový aspekt** hlásající zvláštní zacházení s rozvojovými a nejméně rozvinutými zeměmi (anglicky *Least Developed Countries - LDCs*)³. Jednání probíhají na základě konsensu, i když z tohoto principu existují výjimky. Každý člen má jeden hlas, všechny jsou si rovny.

Kromě oficiálního jednání existuje i jednání **neformální/kuloární**. Těch se nemusejí zúčastnit všechny členské státy, ale například jen několik členů, kteří mají na probírané problematice zájem. Jejich účelem je příprava na oficiální jednání a mnohdy bývají pro oficiální část jednání zcela nezbytná.

2.3 Smluvní rámec WTO

V rámci Dohody o zřízení WTO vyjednávané v průběhu Uruguayského kola jednání GATT bylo přijato několik dílčích úmluv, které upravují oblasti, ve kterých se Světová obchodní organizace pohybuje. Do dohody byla včleněna aktualizovaná Všeobecná dohoda o clech a obchodu (označovaná GATT 1994). GATT 1994 zahrnuje veškerá ustanovení dohody starší, navíc však obsahuje doplňky začleňující tuto dohodu do systému ostatních dohod, zařazení dohody pod křídla mezinárodní organizace a také některé aktualizace vztahující se k novým podmínkám mezinárodního obchodu.

V podobném smyslu byla uzavřena Všeobecná dohoda o obchodu službami (*General Agreement on Trade in Services – GATS*) zohledňující stále rostoucí význam služeb v mezinárodním obchodu. „*Je to vůbec první mnohostranná dohoda tohoto druhu, která nemá předchůdce a nenavazuje na žádné dřívější ujednání.*“⁴ Dohoda obsahuje část o **zacházení podle doložky nejvyšších výhod**, která říká, že každý člen musí poskytnout dodavatelům služeb kteréhokoli členu zacházení stejně příznivé, jako poskytuje dodavatelům kterékoli jiné země, a **ustanovení o národním zacházení** hájící stanovisko stejného

³ Štěrbová L. – Aktuální otázky vývoje Světové obchodní organizace, VŠE, Praha, 2001

⁴ Šroněk I. – Světová obchodní organizace, druhé vydání, VŠE, Praha, 1999

nakládání se službami cizími i domácími. Připouští se i nakládání rozdílné, v žádném případě však ve prospěch domácích dodavatelů.⁵ I tak je v oblasti služeb nadále celá řada sektorů, kde je nutná další liberalizace – jednak existují výjimky v některých způsobech dodávání služeb pro určité sektory a jednak z hlediska dynamiky sektoru služeb se neustále objevují nové a nové sektory, které nepodléhají automaticky liberalizaci.

Dalším dokumentem, který vznikl z vyjednávání Uruguayského kola, byla Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPS*). Ta se zabývá jednotlivými druhy práv k duševnímu vlastnictví, jako např. autorskými právy, ochrannými známkami, patenty nebo třeba obchodním tajemstvím. „U těchto práv vytváří Dohoda základní úroveň ochrany, kterou musí všichni členové respektovat, současně ale ponechává jednotlivým členům volnost uplatnit ve svých zemích širší ochranu.“⁶

2.4 Činnost WTO

Činnost WTO se samozřejmě v průběhu času nezastavila u ustavujících smluv poskytujících základní rámec. Agendu Organizace je zhruba možné rozdělit do tří větví. Jednu tvoří běžná činnost WTO – v zásadě jde o implementaci, dodržování a výkon existujících smluv a dohod. V rámci běžné činnosti se schází řada orgánů, výborů a pracovních skupin (více viz Kapitola 2).

Druhou větev tvoří tzv. negociační oblast, která má za cíl sjednávat další liberalizaci mezinárodního obchodu (snižování cel, omezování regulace, atd.) v rámci existujících dohod či vytvářet nová pravidla ve formě nových dohod. V současné době tato větev vyjednává na základě mandátu Rozvojové agendy z Dauhá (*Doha Development Agenda – DDA*).

Třetí a velmi ceněnou větví činností WTO je systém řešení sporů. V případě nedodržování přijatých úmluv ze strany jednoho člena WTO mají ostatní členové možnost sjednat nápravu pomocí Orgánu pro urovnávání sporů (*Dispute Settlement Body – DSB*). WTO je díky systému řešení sporů zakotveném v Ujednání o řešení sporů (*Dispute Settlement Understanding – DSU*) jednou ze dvou mezinárodní organizací/orgánem, která má prostředky k reálnému vynucení svých rozhodnutí (dalším je Rada bezpečnosti OSN). V případě WTO je to pomocí ekonomických kompenzací a sankcí.

3. Struktura WTO

3.1 Sekretariát a generální ředitel

Sekretariát WTO poskytuje organizační, administrativní i technické zázemí celé organizaci. V čele Sekretariátu stojí generální ředitel. Ten má spíše poradní úkoly a jeho povinností je dohlížet na to, zda se při jednání dbá všech zásad organizace. Zásadními pravomocemi tedy nedisponuje. Tato funkce navazuje na funkci, která existovala před samotným vznikem WTO, a to v dohodě GATT. 31. srpna 2013 skončilo osmileté období Francouze Pascala Lamyho, kterého v roli formálního představitele organizace nahradil Roberto Azevêdo, brazilský diplomat a dlouholetý zástupce Brazílie nejen ve WTO, ale i v dalších, s obchodem spojených institucích.

3.2 Ministerská konference a vývoj jednání

Ministerská konference je vrcholným orgánem WTO. Dle stanov se koná alespoň jednou za dva roky (v historii nebyly stanovy dodrženy pouze jednou, když se konference neuskutečnila v roce 2007) a účastní se jí delegace všech členů v čele většinou s ministrem zodpovídajícím

⁵ Čihelková E. a kol. – Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy, C. H. Beck, Praha, 2006

⁶ Šroněk I. – Světová obchodní organizace, druhé vydání, VŠE, Praha, 1999

za obchod. Konference má zásadní vliv na chod organizace a na rozhodnutí, která jsou přijímána. Je oprávněna rozhodovat ve všech otázkách, které se týkají mnohostranných obchodních jednání a dohod. Mezi její kompetence patří i právo jmenovat generálního ředitele. V praxi Ministerská konference stanovuje vizi dalšího vývoje organizace a jednání, dává instrukce Generální radě, případně podřízeným orgánům k výkonu určitých úkolů, které mají napomoci dalšímu pokroku za účelem naplňování základních cílů WTO.

První ministerská konference se konala během prosince roku **1996 v Singapuru**. Předmětem jednání byla například úloha tehdy nově vzniklé WTO, různé regionální dohody, možnosti přístupu nových členů nebo problematika rozvojových zemí. Konference otevřela nová témata jako vztah obchodu a investic nebo vztah obchodu a hospodářské soutěže. Tato témata začala být později známá jako tzv. singapurská. Druhá ministerská konference se uskutečnila v květnu **1998 v Ženevě** a další pak **v Seattlu** na přelomu listopadu a prosince roku 1999. Ani jedna však výrazněji nezasáhla do světového dění. Jen konferenci v Seattlu doprovázely protesty aktivistů vyjadřujících nesouhlas s jednáním a dohodami WTO⁷.

Jednou z klíčových ministerských konferencí se tak ukázala být ta, která probíhala během listopadu **roku 2001 v katarském hlavním městě Dauhá**. Zde byla zahájena mnohostranná jednání o tzv. Rozvojovém programu z Dauhá (*Doha Development Agenda – DDA*), která prosazuje rozvojový aspekt. Tím se rozumí činnosti, které zvýhodňují nejméně rozvinuté a rozvojové země s cílem je v co možná nejkratší době plnohodnotně zapojit do světového obchodního systému. Mezi tyto činnosti patří např. reforma zemědělství, liberalizace a usnadňování obchodu nebo otázky životního prostředí.

Problematika, kterou se DDA zabývá je poměrně široká, mezi tu nejznámější ovšem patří agrární reforma, liberalizace obchodu s nezemědělskými výrobky (tzv. jednán o NAMA – Non-Agricultural Market Access), liberalizace obchodu službami, některé prvky Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Dohoda TRIPS), usnadňování obchodu (celní procedury apod.), problematika obchodu a životního prostředí, pravidla mnohostranného obchodu (antidumping, preferenční dohody a subvence a vyrovnávací opatření). Nedílnou součástí každé problematiky jsou tzv. implementační otázky, čili nutnost úprav nebo změny výkladu některých ustanovení stávajících dohod a ustanovení WTO.

Následující konference **v mexickém Cancúnu v září 2003** nebyla úspěšná a nepodařilo se během jejího jednání dosáhnout konsensu v hlavních otázkách. Největším problémem při projednávání těchto bodů byl spor mezi zástupci rozvojových a rozvinutých zemí. V roce 2005 hostil Ministerskou konferenci **Hongkong**. Během setkání docházelo opět k obtížím při pokusu o jednomyslnou shodu. Nakonec byla přijata ministerská deklarace umožňující pokračovat v mnohostranném jednání, která se týkají zvláštního zacházení s rozvojovými zeměmi. Následná ministerská konference proběhla v **Ženevě v roce 2009**. Tato konference byla spíše „udržovacího charakteru“ v oblasti negociací DDA i v běžné činnosti WTO.

Na přelomu listopadu a prosince 2011 se odehrálo další dějství ministerských konferencí – to když se v Ženevě konala osmá ministerská konference pod názvem „WTO, multilaterální obchodní systém a současné globální ekonomické prostředí“. Tato konference byla zaměřena na průběh a další vývoj ekonomické krize, avšak již s důrazem na ekonomické zapojení pokud možno celé planety – to vše pod třemi principy: plná participace, komplexnost a transparentnost. Tato konference se řadí k „udržovacím“ z hlediska DDA, nicméně z hlediska běžné činnosti došlo k řadě úspěchů. Mezi největší lze zařadit dokončení jednání trvajících 19 let a přizvání Ruské federace k členství ve WTO.⁸ V tuto chvíli je poněkud předčasné hodnotit roli Ruska ve WTO, z dosavadních aktivit Ruska je ale zřejmé, že systém

⁷ Více informací: <http://www.theguardian.com/world/1999/dec/05/wto.globalisation>

⁸ Další informace: http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/minist_e.htm, datum ověření 22. 7. 2014

WTO spíše využívá ke svému prospěchu a pravidla aplikuje pouze selektivně. Do role konstruktivního člena WTO přeci jen ještě bude muset dospět, příkladem Rusku by mohla v tomto smyslu být Čína přistoupivší v roce 2001.

DDA z roku 2001 představuje aktuální a důležité téma pro Světovou obchodní organizaci. Jednání o DDA v průběhu poslední dekády zasáhly dva zásadní procesy, které zásadně přispěly k dosavadnímu neúspěchu jednání. Prvním byla výrazná emancipace několika velkých rozvojových členů – tito mají velkou ekonomickou sílu, ale zároveň požadují zacházení rozvojových zemí ve formě zvláštního a rozdílného zacházení. Druhým procesem bylo vypuknutí a trvání finanční a hospodářské krize, v rámci níž se spíše hasily požáry, vůle k další liberalizaci chyběla.

Neúspěch jednání, však zdá se, postihne jak všechny členy WTO, tak především chudé rozvojové státy, které bez jejího projednání a schválení nemohou být ve větší míře zapojeny do globální ekonomiky a mezinárodního obchodu. Pokud by jim byl tento přístup zajištěn, vedlo by to následně k hospodářskému a sociálnímu rozvoji v těchto zemích. Je tak především v jejich zájmu, aby agenda byla schválena co nejdříve.

V létě roku 2008 proběhlo v Ženevě setkání WTO na nejvyšší úrovni (nejednalo se ovšem o standardní Ministerskou konferenci), na němž se členové velmi přiblížili dokončení DDA. Ač jednání jako taková neuspěla, bylo i přesto dosaženo určitého pokroku při shodě všech zúčastněných stran na 18 z 20 sporných bodů agendy. Hlavní problémy se nakonec ukázaly při projednávání tzv. zvláštních ochranných opatření neboli SSM (Special Safeguard Mechanism) v zemědělství, vztahujících se na rozvojové země. Hlavní aktéři, USA a EU na straně jedné a Čína s Indií na straně druhé, nebyli schopni dosáhnout společného kompromisu. Od tohoto momentu se spíše zdá, že se dosavadní výsledky jednání drolí mezi prsty vyjednávačů, než aby bylo postupováno dále k cíli.

V září 2013 se stal novým generálním ředitelem WTO Roberto Azevêdo, který s sebou přinesl výrazné změny, díky čemuž bylo dosaženo několika úspěchů na deváté ministerské konferenci. Ta se konala počátkem prosince 2013 na indonéském ostrově Bali. Byla zde přijata řada rozhodnutí známá jako „balijský balíček“, která Světovou obchodní organizaci přiblížila ke splnění rozvojových cílů z Dohy. Vzhledem ke snaze začlenit rozvojové země na mezinárodní trh byla zjednodušena celní politika přijetím Dohody o usnadnění obchodu (*Trade Facilitation Agreement – TFA*). Přínos dohody pro světovou ekonomiku se odhaduje na 1 bilion dolarů a 21 milionů pracovních míst.⁹ Dále se jednalo o zemědělských otázkách, konkrétněji o potravinové bezpečnosti. Byl také zaveden Monitorovací mechanismus, jehož pomocí budou sledovány opatření zvláštního a rozdílného zacházení v jednotlivých oblastech a dohodách WTO a případně budou navrhována jejich zlepšení. A v neposlední řadě došlo k přijetí Jemenu. Generální ředitel WTO se o přijetí dohod z Bali vyjádřil jako o klíčovém momentu pro organizaci, který uzavřel dlouhé období neúspěchů v jednáních sálech. Balíček dohod z Bali představuje příležitost pro WTO obnovit důležitost mnohostranných smluv v době, kdy se mnoho zemí výrazně přiklání k dvoj- a vícestranným dohodám. Zda se podaří tuto příležitost využít, se ukáže v následujících měsících.¹⁰

⁹ Více informací: http://www.wto.org/english/news_e/spra_e/spra28_e.htm

¹⁰ Více informací: http://www.wto.org/english/news_e/spra_e/spra28_e.htm

Neméně významným výsledkem z Bali byla instrukce ministrů, aby Generální rada předložila do konce roku 2014 pracovní program vedoucí k dokončení jednání o DDA. Tendence WTO teď směřují ke zjednodušení DDA a zaměření se na hlavní elementy, což je NAMA, zemědělství, služby a větší začlenění rozvojových a nejméně rozvinutých členů do mezinárodních hodnotových řetězců (*Global Value Chains – GVCs*). I v rámci těchto hlavních elementů má dojít ke zjednodušení vzhledem k tomu, že globální ekonomická situace se od roku 2001 výrazně změnila a usilování o komplexní naplnění DDA by mohlo znamenat neúspěch a nemožnost posunout se v jednání k novým problematikám.

Nejnovější vývoj z července 2014 ovšem naznačuje, že implementace balijského balíčku nebude bez komplikací. Nová indická vláda odmítá přijmout protokol TFA, čímž blokuje přijetí celého balíčku. Indie nejdříve souhlasila s přijetím TFA na Bali za podmínky, že rozvíjející se země budou mít do roku 2017 (kdy by se mělo najít trvalé řešení) výjimku v oblasti výkupů a skladování potravin s cílem dosáhnout potravinové bezpečnosti. Nová vláda však nesouhlasí s vývojem v oblasti potravinové bezpečnosti a žádá splnění dodatečných požadavků.¹¹

3.3 Generální rada a její tři pilíře

Práci organizace mezi jednotlivými konferencemi řídí Generální rada, která je, stejně jako Ministerská konference, složena ze zástupců všech členů WTO a představuje druhý hlavní orgán. Koordinuje veškeré činnosti organizace v době, kdy nezasedá Ministerská konference. Podle potřeby se schází několikrát do roka. Vytvořením WTO jako organizace se nejen podařilo rozšířit jednání a činnost na několik dalších oblastí obchodu (viz níže) a fórum pro diskusi o aktuálních otázkách souvisejících s obchodem - podařilo se také vytvořit systém, který podchycuje problémy z hlediska prevence, diskuse i řešení případných sporů. Pomyslný dům WTO tak stojí na třech stejně významných pilířích (mezi těmito pilíři neexistuje vztah podřízenosti a nadřízenosti, všechny tři zasedají jako formace Generální rady).

Pilířem jakési prevence či „peer pressure“ je Orgán pro prověrky obchodních politik (*Trade Policy Review Body – TPRB*). TPRB je fórum, kde mají všichni členové možnost se pravidelně (od každých 2 let pro čtyři největší členy, po každých 6 let pro členy nejmenší) vyjádřit pochvalně i kriticky k obchodním politikám, jednotlivým opatřením a fungování v praxi prověřovaného člena a požadovat vyjasnění některých aspektů jeho obchodní politiky. Řádnou činnost zajišťují Generální radě podřízené a zodpovědné orgány (viz níže). Tento druhý pilíř představuje především fórum pro diskusi o problémech obchodní politiky, pro hledání technických řešení, pro transparentnost, atd.

Orgán pro řešení sporů (*Dispute Settlement Body – DSB*) představuje třetí pilíř. Jeho úkolem je napravovat a řešit neshody, které vznikají mezi jednotlivými vládami v průběhu jednání. Rozepře vznikají často, pokud některý stát přijme opatření, které ostatní státy považují za nepřípustné a dohodami WTO nedovolené. Odstraňování sporů je poměrně složitý proces a značně se odvíjí od různých příčin sporů.

3.4 Orgány běžné činnosti

Orgány WTO pracující na nižší úrovni představují tzv. Rady, Výbory, Pracovní skupiny a Podvýbory. Tyto pracovní orgány se zabývají problematikou tří pilířů Světové obchodní organizace – obchodu zbožím, obchodu službami a právy k duševnímu vlastnictví. V poslední době se minimálně na úroveň těchto tří pilířů dostává i pilíř zabývající se problematikou obchodu a rozvoje, který je zastřešen Výborem pro obchod a rozvoj. Rada pro obchod zbožím, Rada pro obchod službami a Rada pro aspekty práv k duševnímu vlastnictví se tedy

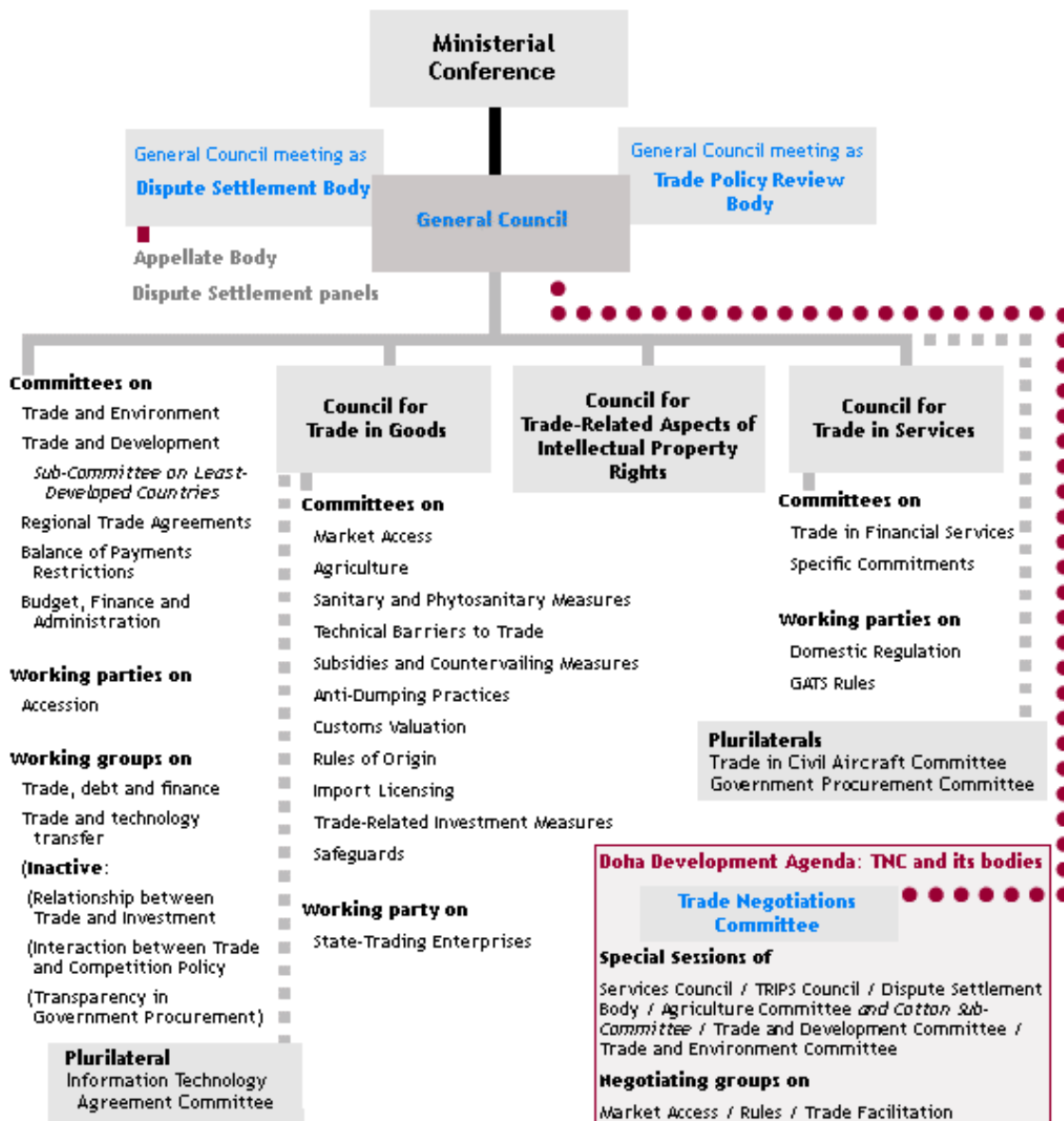
¹¹ Více informací: <http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/08/05/indias-multi-faceted-wto-refusal/> či <http://www.dnaindia.com/money/report-why-is-india-not-agreeing-to-the-wto-trade-facilitation-agreement-2005181>

orientují na otázky vymezené příslušnými dohodami (GATT 1994, GATS a TRIPS).¹² Rady také dle potřeby zřizují další podřízené orgány. Výše zmíněný Výbor pro obchod a rozvoj stojí mimo tyto tři Rady a podléhá přímo Generální radě. Generální radě podléhají také další výbory či pracovní skupiny, například Pracovní skupina pro obchod a transfer technologií, Pracovní skupina pro obchod, dluh a finance, Pracovní skupiny pro přístup nových členů či Výbory účastníků vícestranných dohod.

3.5 ORGÁNY LIBERALIZAČNÍCH VYJEDNÁVÁNÍ

Samostatnou skupinu podléhající Generální radě tvoří Výbor pro obchodní jednání, jehož předsedou je Generální ředitel WTO, a jemu podléhající Zvláštní zasedání některých výborů a Negociační skupiny. Zatímco výše popsané Rady, Výbory a Pracovní skupiny mají za úkol vykonávat řádnou činnost WTO, zvláštní zasedání a negociační skupiny mají za úkol postupovat kupředu v jednání, v nynější době tedy vyjednávat na základě mandátu DDA.

Obrázek 1: Struktura WTO, zdroj: Světová obchodní organizace, 2014

¹² Kalínská E., Petříček V. a kol. – Mezinárodní obchod I., VŠE Praha, 2005

4. Vyjednávací skupiny ve WTO a nástin jejich postojů

V rámci vyjednávání ve WTO se mezi skupinkami států s podobnými zájmy utváří formální či neformální aliance. Mezi ta formální lze zejména zařadit mezinárodní společenství. Typickým příkladem je Evropská unie (před přijetím Lisabonské smlouvy nesoucí označení Evropská společenství), která je samostatným členem WTO, stejně jako všechny její členské státy. Zajímavostí WTO je, že aliance, které na její půdě fungují, nejsou vždy založeny na regionálním principu, ale vytvářejí se na základě zájmu v jednotlivých oblastech obchodu, přičemž některé státy mohou být členy více uskupení zároveň. Problémy skupin většinou vytváří aktivní rozvojové země, jako např. Indie, Indonésie nebo Argentina, které obvykle přísluší k několika různým aliancím. To může v některých případech způsobit tzv. krizi identity v případě, že jednotlivé skupiny, kterých je stát členem, zastávají různá stanoviska. Při jednáních je tak velice problematické určit skutečnou pozici dané země, případně jaká je její míra loajality vůči jednotlivým uskupením.

4.1 Hlavní uskupení ve WTO¹³

Skupiny ve WTO je možné v rámci přehlednosti rozdělit na dva typy – užší rozhodovací skupiny a zájmové či regionální skupiny.

4.1.1 Skupiny hlavních hráčů

Jedná se o velmi neformální skupiny hlavních hráčů s výrazně odlišnými zájmy. Tyto skupiny se scházejí z iniciativy některého z předsedů či přímo generálního ředitele nebo případně z vlastního podnětu. Jedná se o seskupení, která se snaží najít společné možnosti řešení (tzv. landing zones), které následně prezentuje širšímu sboru členů. Historicky hrál rozhodující roli uskupení tzv. Quad¹⁴ (tzv. čtyřka). Tato skupina se postupem času rozrůstala na G5 a G6. Právě G6 zahrnující EU, USA, Japonsko (nebo Austrálii a Kanadu, dle projednávaného tématu), Čínu, Indii, Brazílii (a popřípadě i Jižní Afriku) je nejužším rozhodujícím tělesem při projednávání či před-jednávání ve WTO. Je velkou otázkou, jak tímto uskupením zamíchá relativně nedávno přijaté Rusko, které bude mít pravděpodobně snahu držet s BRIC, ale na druhou stranu bude vyjednávat se statusem vyspělé ekonomiky.

Green room – uskupení, které pravidelně svolává generální ředitel, obsahuje přibližně 30 členů, kteří se mění i na základě kvalit jednotlivých velvyslanců či aktivity jednotlivých zemí v rámci WTO a v rámci příslušných regionálních a zájmových uskupení. Samozřejmě hlavní hráči jsou přizýváni vždy. Zasedání Green room je fórem, které má za cíl dojednat již předjednané záležitosti například v G6 a v kuloárech a ty pak prezentovat.

Tento postup jednání má dvě zásadní podmínky a jednu velkou nevýhodu. Podmínkami jsou fungující intenzivní kuloární jednání navzájem i s nečleny užších skupin a vůle všech zúčastněných k pokroku (na takto neformálních jednáních se tato vůle hledá obtížně). Zásadním problémem je, že výsledek takových jednání může být menšími členy odmítnut na základě netransparentnosti a nezahrnutí všech členů do rozhodovacího procesu. Tato jednání jsou tak velmi citlivá a často zaberou více času a úsilí, než by se na první pohled mohlo zdát efektivní.

¹³ Více informací pro základní orientaci například:

http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/negotiating_groups_e.htm či

http://www.mzv.cz/mission.geneva/cz/cinnost_stale_mise/wto/glosar/seskupeni_statu_operujicich_v_ramci_wto_1.html, datum ověření 22. 7. 2014

¹⁴ Tato skupina byla především v období GATT jedním z hlavních tvůrců posunů v jednání, představovala klíčového partnera pro vyjednávání prakticky čehokoliv; nebylo-li téma projednané se skupinou, neměla příliš šanci na úspěch

4.1.2 Regionální a zájmová uskupení

Těchto uskupení je celá řada. Neustále jsou také vytvářeny a zanikají skupiny na základě průběhu jednání¹⁵. Mezi výraznější a stálější skupiny patří:

MERCOSUR (*Mercado Común del Sur*, „Společný trh jihu“), 4 členové,

ASEAN (*Association of Southeast Asian Nations*): regionální uskupení, 10 členů,

ACP (*African, Caribbean and Pacific Group of States*), 60 členů,

CAIRNS GROUP – uskupení založené Austrálií (Cairn je australské město), 20 členů (sdruženy jsou zde ekonomiky vyspělé i rozvojové a prosazují liberalizaci zemědělství především ve velkých vyspělých ekonomikách).,

NAMA 11 – skupina rozvojových zemí, zaměřená na nezemědělské produkty¹⁶,

LDC – nejméně rozvinuté ekonomiky světa, 34 členů.

Doporučené zdroje:

Ministerstvo zahraničních věcí - www.mzv.cz

Oficiální portál pro podporu a export - www.businessinfo.cz

Institut pro evropskou politiku - www.europeum.org

Global Exchange - www.globalexchange.org/campaigns/wto/

Public Citizen - www.citizen.org/trade/wto/

Diplomová práce: Walter, J.: Role WTO při odstraňování zaostalosti rozvojových zemí, diplomová práce, VŠE, 2009

¹⁵ Více informací například: http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/negotiating_groups_maps_e.htm

¹⁶ Více informací například: <http://www.globaleconomicgovernance.org/wp-content/uploads/Ismail%20final.pdf>, datum ověření 19. 8. 2012

Seznam použitých zdrojů:

- Šroněk I.; *Světová obchodní organizace*, druhé vydání, VŠE Praha, 1999
- Štěrbová L.; *Aktuální otázky vývoje Světové obchodní organizace*, VŠE Praha, 2001
- Jung Z., Průša M.; *Výsledky Uruguayského kola a jejich význam pro ČR*, ÚMV Praha, 1994
- Kalínská E., Petříček V. a kol.; *Mezinárodní obchod I.*, VŠE Praha, 2005
- Žák M. a kol.; *Velká ekonomická encyklopedie*, Linde, Praha, 1999
- Samuelson P. A., Nordhaus W. A.; *Ekonomie*, Svoboda, Praha, 1992
- Cihelková E. a kol.; *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*, C. H. Beck, Praha, 2006
- Světová obchodní organizace, www.wto.org
- Ministerstvo průmyslu a obchodu, www.mpo.cz
- Zpravodajský server Hospodářských novin, www.ihned.cz

Top partneři

Generální partner
Modelu OSN

Hlavní partner
Modelu OSN

Hlavní partner Modelu NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Model NATO is co-sponsored by
the North Atlantic Treaty Organization

Hlavní partner Modelu EU

Partner konference

Univerzitní
partner

Partner zahájení

Partner jednání

Partneři Modelů

Mediální partneři

Hlavní mediální partner

Hlavní mediální partner

Partner Chronicle

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky